

Economia socială și incluziunea Romilor

- situația actuală
și perspective de dezvoltare

CRPE Policy Memo 72

autori: Alexandra Toderiță,
Oana Ganea

ECONOMIA SOCIALĂ ȘI INCLUZIUNEA ROMILOR: SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

Cuprins

Context/ Statisticile de la care am pornit	2
Metodologie de cercetare	5
Analiza datelor	6
Situția economică a întreprinderilor sociale	6
Dimensiunea socială a afacerii	9
Probleme întâmpinate la înființare	10
Sustenabilitate post-POSDRU	11
Nevoia de finanțare prin credit	12
Piața și relația cu comunitatea	12
Percepția vizavi de propriul model de business	14
Obstacole percepute vizavi de o viitoare dezvoltare a întreprinderii sociale	15
Nevoile concrete pentru dezvoltarea business-ului	15
Propuneri de politici publice de susținere a sectorului întreprinderilor sociale	18
Concluzii	20

Acest policy memo este publicat în cadrul proiectului „**Economia socială și incluziunea romilor: situația actuală și perspective de dezvoltare**”, finanțat de Open Society Institute.

Context

În ultimii 27 de ani o multitudine de inițiative de economie socială care sprijină dezvoltarea antreprenoriatului în rândul romilor au fost finanțate în România având scopul declarat de a reduce decalajele socioeconomice dintre populația minoritară romă și majoritari. Fie că vorbim de măsuri implementate prin intermediul donatorilor internaționali (Banca Mondială, ONU, PNUD, fondurile bilaterale norvegian/ elvețian, fundații americane), fonduri naționale sau Fondului Social European (FSE), majoritatea acestor măsuri au avut un succes limitat.

Philip Alston, raportor special al Națiunilor Unite privind sărăcia extremă și drepturile omului, declara, în Noiembrie 2015, în urma unei vizite de lucru că *“România este într-o stare de negare privind gradul de extindere al sărăciei”* și, în special, al sărăciei extreme în rândul comunității Roma ¹.

Iar cele mai recente date ne arată că 70% dintre romii care locuiesc în România se încadrează în categoria de vulnerabilitate economică, rata sărăciei în cazul membrilor acestei minorități etnice fiind de aproximativ 10 ori mai mare decât în cazul populației majoritare². Luând în considerare pragul național al sărăciei absolute determinat pe baza consumului din anul 2013, 33% dintre persoanele de etnie romă trăiau în sărăcie absolută, în timp ce pe plan național doar 3,4% din populația majoritară se încadra în această categorie³.

La nivelul anului 2011, datele unui sondaj regional⁴ realizat de Agenția Europeană pentru Drepturile Omului, PNUD, Banca Mondială și Comisia Europeană ce se va repeta de două ori, la jumătatea intervalului și la finalul procesului Europa 2020, arată că în România unul din trei romi sunt încadrați în muncă și remunerați⁵ și aproximativ 90% dintre romi trăiesc în gospodării în care venitul pe membru al gospodăriei se situează sub limitele naționale ale sărăciei.

Iar în ceea ce privește educația, datele studiului arată că aproape 25% dintre copiii romi între 7 și 15 ani din România nu sunt școlarizați, iar mai puțin de 15% dintre tinerii romi între 20 și 24 ani au terminat ciclul secundar de studii sau o școală profesională, o condiție cheie pentru accesul în învățământul superior și pe piața forței de muncă⁶. Astfel, romii trăiesc sub constrângerea combinată a două cercuri vicioase care se potențează reciproc: pe de o parte, cel al sărăciei și al nivelului scăzut de educație, iar pe de altă parte cel al distanței sociale și al segregării.

În 2010, se estima că în cazul României excluziunea romilor conduce la pierderi la nivelul productivității economice anuale de minim 887 milioane Euro și la pierderi fiscale la bugetul de stat și al asigurărilor sociale de cel puțin 202 81 milioane de Euro.

1 Romania “in denial about extent of poverty, UN human rights expert says – disponibil la adresa: <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16739&LangID=E#sthash.eYaXqHzY>.

2 Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2015-2020

3 Accesul la finanțare pentru antreprenorii romi, CRPE Policy Memo 68, disponibil la adresa <http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2015/12/CRPE-Policy-Memo-68.pdf>

4 The situation of Roma in 11 EU Member States - Survey results at a glance, disponibil la adresa <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/situation-roma-11-eu-member-states-survey-results-glance>

5 Dintre care 43% muncitori necalificați, 9% semi-calificați, 18% erau muncitori calificați, 16% erau zilieri, și doar 2% reprezentau persoanele angajate în posturi care necesită educație superioară, 1% erau funcționari publici și 3% aveau o afacere pe cont propriu, majoritatea în sectorul informal;

6 The situation of Roma in 11 EU Member States - Survey results at a glance, disponibil la adresa <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/situation-roma-11-eu-member-states-survey-results-glance>

În acest caz, economia socială și măsurile de antreprenariat social pot reprezenta o locomotivă de dezvoltare pentru orice comunitate, în special pentru cele în care predomină sărăcia și excluziunea socială, în care oportunitățile de integrare pe piața muncii sunt de cele mai multe ori reduse. Miza acestor întreprinderi sociale este una de dezvoltare a unor comunități marginalizate, în care oportunitățile lipsesc, unde este nevoie de măsuri adaptate pentru a oferi nu numai subzistența economică a comunității, ci și dezvoltarea ei socială.

Totuși, situația din programul de alocare 2007-2013 ne arată că numărul de structuri de economie socială înființate a stagnat în 2014, în principal datorită lipsei lansării de noi propuneri de proiecte, începând din 2011, pe DMI 6.1 – Dezvoltarea economiei sociale. În 2014, două noi cereri de proiecte au fost lansate pe Axa 6.1 – (CPP 168 și CPP 173), cu o alocare financiară extinsă și având scheme de ajutor de minimis alocate, ceea ce permis aprobarea, până la 31 decembrie 2014, a 275 contracte de finanțare. Beneficiarii celor două scheme propunându-și, astfel, crearea a 1.392 structuri de economie socială și 7.941 locuri de muncă.⁷

Raportul de față își propune să sumarizeze, prin prisma cercetării efectuate, procesul de “mapare” a întreprinderilor sociale înființate în România, dar, de asemenea, evaluarea durabilității și perspectivelor de a produce bunăstare pentru comunități. Astfel, raportul va oferi o primă viziune clară asupra a ceea ce a fost făcut pe acest subiect în România, existând astfel posibilitatea de a replica cele mai bune practici și transferul de cunoștințe și, în același timp, de a îmbunătăți rezultatele nesatisfăcătoare.

⁷ Raport anual implementare POSDRU pentru anul 2014, disponibil la adresa <http://old.fonduri-ue.ro/posdru/images/doc2015/rai.posdru.30.06.2015.pdf>

SES Întreprinderea Socială Podenii Noi, jud. Prahova

Metodologie de cercetare

Echipa de proiect a alcătuit o bază de date intermediară privind inițiativele de economie socială din România – a **“mapat” întreprinderile sociale** și a pus sub aceeași umbrelă datele disponibile privind proiectele implementate și întreprinderile sociale create începând cu anul 2007 - pentru a avea o imagine de ansamblu reală asupra situației din teren. Am reușit să alcătui o bază de date cu peste 60 de întreprinderi de economie socială și am contactat 54 de întreprinderi sociale care au avut ca obiectiv angajarea persoanelor din minoritatea romă.

Concret, în aprilie 2016 am înaintat o cerere de informații publice la AM POSDRU, de a ni se transmite lista proiectelor care s-au adresat grupului țintă ”persoane de etnie romă”, finanțate prin D.M.I 6.1 Dezvoltarea Economiei Sociale și ni s-a transmis lista celor 33 de astfel de proiecte care se aflau în implementare la 31 decembrie 2014. Din cele 31 de organizații promotoare ale acestor proiecte, 20 de organizații nu au răspuns cererii de a furniza date despre IS-urile înființate. Din cele 11 care au răspuns, 6 dintre ele au declarat că nu au avut IS-uri care s-au adresat romilor, iar o organizație promotoare nu a putut accesa arhivele pentru a furniza datele.

Astfel, cercetătorii au căutat date privind întreprinderile sociale finanțate de alți donatori (ex. Fundația pentru o societate deschisă) și, în final după suprapunerea bazelor de date, au fost contactate 54 de întreprinderi sociale care au avut ca obiectiv angajarea în SES-uri a unor persoane aparținând minorității romă. În total, cercetarea de teren a adunat informații urmare a unui număr 26 SES-uri intervievate din toate regiunile României.

Pe lângă cele 26 de interviuri semi-structurate cu SES-urile, am adresat câteva întrebări și altor organizații promotoare care au câștigat proiecte pe măsura 6.1. Au fost contactați 40 de beneficiari, din care doar 9 dintre ei au dorit să ne răspundă întrebărilor. Culegerea datelor a fost on-line, iar chestionarul a cuprins 12 întrebări.

Datele prezentate în raportul de față nu pot fi considerate reprezentative din punct de vedere statistic, însă considerăm că surprind o serie largă și importantă de problematici care descriu situația economiei sociale și a antreprenoriatului în rândul populației romă și că setează astfel bazele pentru studii mai aprofundate centrate atât pe problematica antreprenoriatului, a politicilor publice care pot susține micii întreprinzători provenind din grupuri dezavantajate, cât și pe accesul acestora la finanțare.

Nota Bene

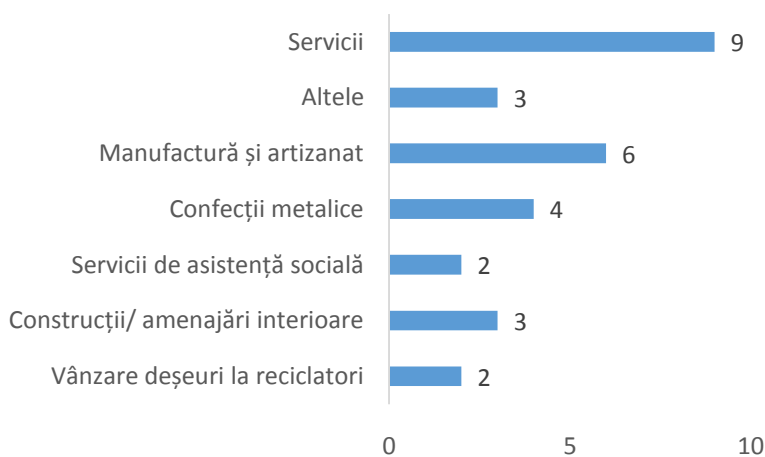
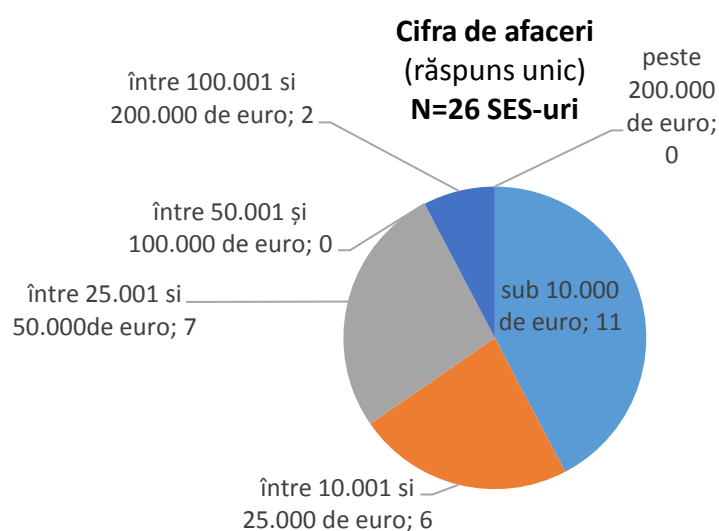
Prezumția cercetătorilor este că respondenții s-au autoselectat în funcție de nivelul de activitate în sensul că cei care nu mai aveau sau nu au avut activitate eficientă au preferat să nu răspundă întrebărilor.

Analiza datelor

Situația economică a întreprinderilor sociale

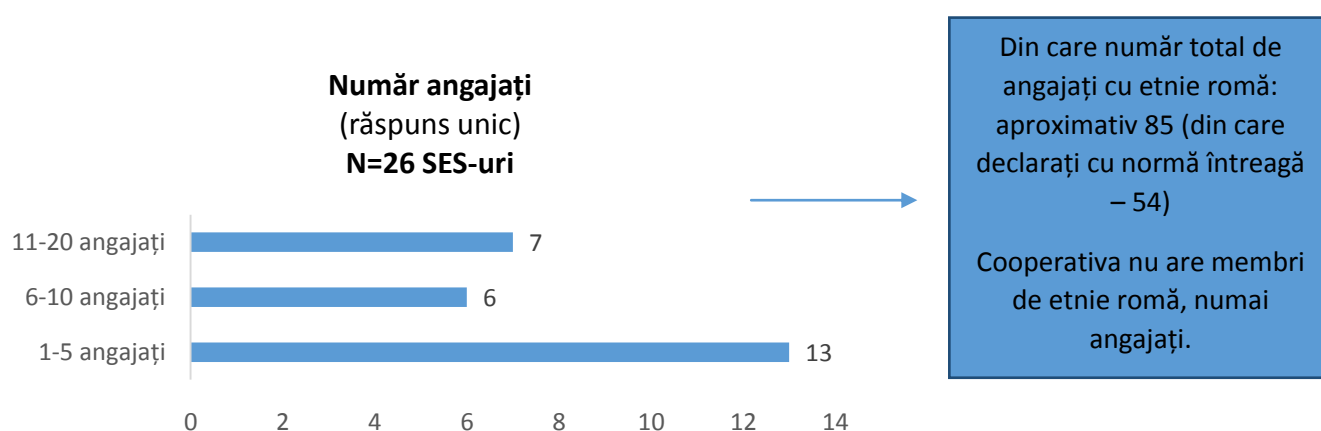
Din cele 26 de întreprinderi sociale cuprinse în cercetarea de față, 23 s-au declarat funcționale la momentul interviului. În 2015, cele mai multe SES-uri cuprinse în studiul de față au generat venituri sub 25.000 de euro. Doar șapte dintre ele au avut venituri cuprinse între 25.000 și 50.000 și doar o întreprindere socială a avut venituri peste 100.000 de euro.

Toate cele 9 organizații promotoare care au răspuns întrebărilor online spun că SES-urile înființate de ele sunt funcționale.

industria alimentară	1
industria ușoară	1
agricultura	1
NS/NR	1

Majoritatea SES-urilor intervievate activau în domeniul serviciilor și industriei ușoare (e.g tâmplărie, producție pavele, croitorie), iar meseriile tradiționale ale romilor sunt practicate la o scară redusă, cu preponderență cele din industria prelucrării metalului.

Majoritatea SES-urilor intervievate aveau un număr de angajați în intervalul 1-5 (50% din SES-uri), 6 SES-uri între 6-10 angajați, iar 7 SES-uri 11-20 angajați.

Vânzarea bunurilor și serviciilor

Accesul pe piață este unul dintre punctele nevralgice ale întreprinderilor sociale, iar în lipsa unor măsuri adecvate prin care produsele acestora pot fi promovate, după cum relevă datele de mai jos, vor fi vândute mai degrabă la nivel micro, prin intermediul unor magazine proprii, diverse târguri și evenimente, și mai puțin la nivel macro în urma unor contracte de vânzare – cumpărare pe perioadă lungă de timp ce ar putea asigura sustenabilitatea acestora, dar și posibilități de dezvoltare.

Vânzarea bunurilor și serviciilor se face în funcție de domeniul de activitate, astfel :

- Agricultură - schimb de produse, donații, vânzare fără factură
- Pâine și produse de panificație - magazine partenere – 23%, magazin propriu online 27%, târguri și evenimente – 23%, la sediul afacerii sociale și la evenimente de profil – 5%, restaurante, grădinițe – 12%
- Brutărie: 11,89% magazin propriu, 27,67% rețele sociale, 2% târguri și evenimente, 58,44% vânzări directe prin agenți de vânzări
- Producție și îmbuteliere de limonadă - 100% (limonada se vinde la rețelele de distribuție care apoi o vând la rețelele de magazine)
- Servicii de *catering* - 100% doar la sediul afacerii sociale și la evenimente de profil
- Bistro/ Cafenea / Restaurant – 95-100% la sediul afacerii sociale
- Colectarea și valorificarea deșeurilor nepericuloase - 100% direct, se vinde la firme de reciclare
- Confecții metalice - 100% recomandări de la client la client, promovare online și pe site-uri specializate
- Meșteșuguri/ artizanat: 25% târguri și 75% la sediul afacerii sociale; 50% târguri și 50% la sediul afacerii sociale; 33% târguri, 33% vânzări directe prin agenți de vânzări și 33% la sediul afacerii sociale; 25% magazin propriu, 25% târguri, 25% vânzări externalizate la un partener și 25% la sediul afacerii sociale
- Servicii socio-profesionale: 3% magazine partenere, 8% magazin propriu online, 10% magazine partenere online, 42% rețele sociale, 12% târguri și evenimente, 5% vânzări directe prin agenți de vânzări, 5% vânzările sunt externalizate la un partener sau o agenție de

vânzări; 10% magazine partenere, 15% magazin propriu online, 10% magazine partenere online, 8% rețele sociale, 25% târguri și evenimente, 12% vânzări directe prin agenți de vânzări, 5% vânzările sunt externalizate la un partener sau o agenție de vânzări, 10% doar la sediul afacerii sociale și la evenimente de profil.

Patrimoniul întreprinderile sociale

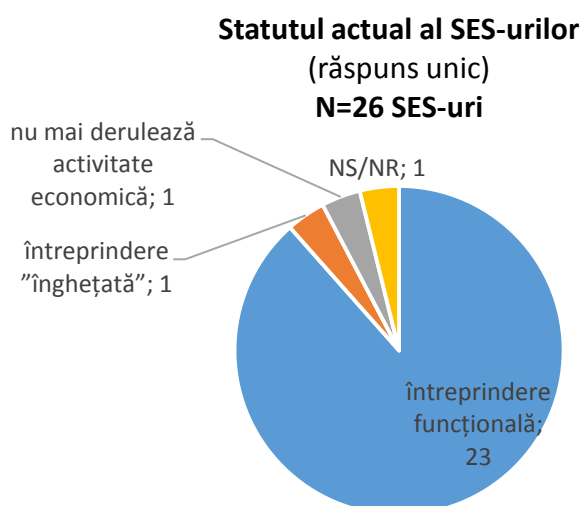
Mai puțin de jumătate dintre cele 26 de SES-uri au spații de birou/ administrație și doar 5 dispun de mijloace de transport persoane și mărfuri.

De asemenea, în funcție de specificul fiecăreia, unele dintre ele au spații de producție și pentru activități comerciale sau mașini și echipamente de producție/ prestări servicii.

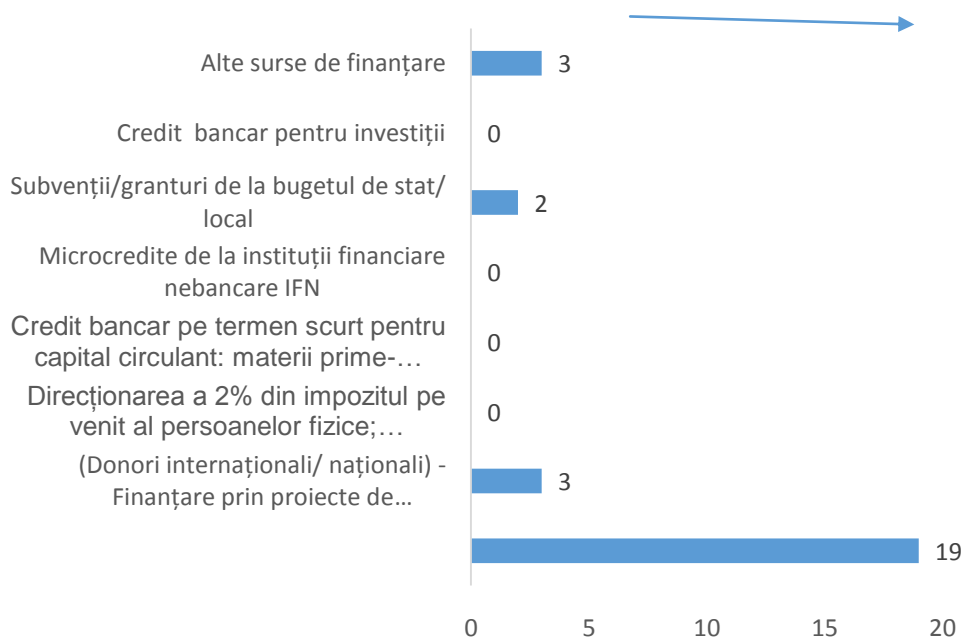
Patrimoniul întreprinderile sociale	Nr. SES-uri
1. Spații de birou/administrație	13 SES-uri
2. Spații de producție/ prestări servicii	9 SES-uri
3. Spații pentru activități comerciale	7 SES-uri
4. Mașini și echipamente de producție/prestări servicii	14 SES-uri
5. Mijloace de transport persoane și mărfuri	5 SES-uri
6. Alte tipuri de active imobilizate	4 SES-uri

Statutul actual al întreprinderii

În urma interviurilor, a rezultat că 23 de SES-uri încă desfășoară activități economice, declarându-se funcționale, iar 1 SES a declarat că nu mai derulează niciun fel de activitate.

Surse de finanțare utilizate pentru înființarea, dezvoltarea activității N=26 SES-uri

- ulterior finalizării perioadei de implementare, sursele de finanțare și susținere a acestei SES sunt proprii
- OSİ prin programul RURES susținând achiziția utilajelor și plata salariilor pentru o perioadă de 6 luni

Economic vorbind, posibilitățile de dezvoltare ale unui SES depind de necesarul de finanțare de care acesta are nevoie și, în mod special, de un acces facil la finanțare. Totuși, cercetarea de teren arată că nicio întreprindere socială dintre cele 26 nu a folosit bani din credite bancare, iar ulterior finalizării perioadei de implementare a proiectelor, sursele de finanțare și susținere a acestor SES-uri sunt proprii. Astfel, integrarea pe piața financiară a SES-urilor este extrem de limitată.

Stadiul întreprinderii din punctul de vedere al finanțării nerambursabile

- finanțare în derulare: 2 SES-uri
- finanțare terminată: 22 SES-uri (4 dintre ele menționează că sunt în perioada de sustenabilitate)
- fără răspuns – 2 SES-uri

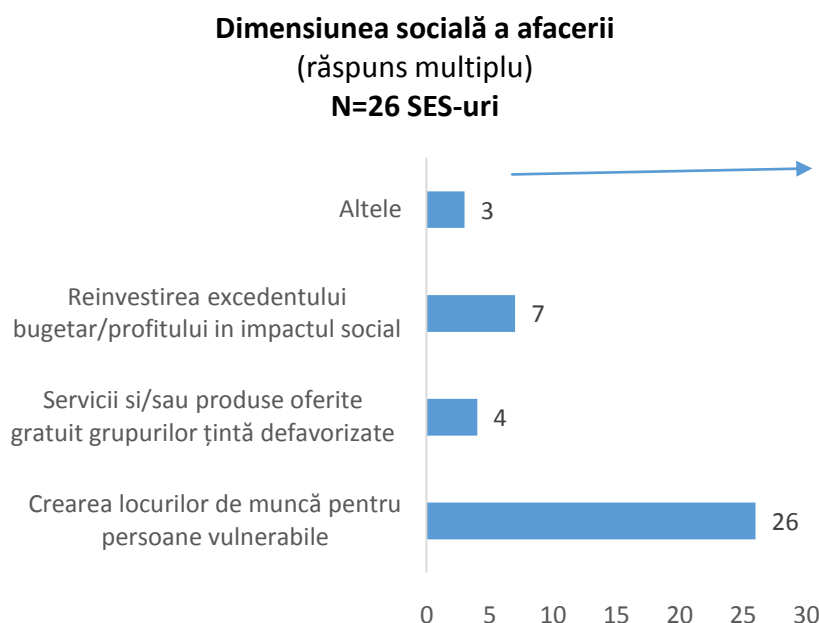
Veniturile

Majoritatea întreprinderilor sociale au veniturile exclusiv din vânzarea produselor. Trei din totalul celor 26 cuprinse în cercetare nu au dorit să răspundă la întrebare, iar patru dintre acestea au declarat că veniturile lor se împart în proporții diferite din vânzări, donații individuale, finanțări nerambursabile și alte surse. (60% vânzări – 40% donații, 48% vânzări – 52% altele, 15% vânzări – 75% donații – 10% finanțări, 75% vânzări – 4% donații – 10% finanțări – 11% altele)

Dimensiunea socială a afacerii

Toate SES-urile au avut ca prim scop crearea de locuri de muncă pentru persoane din grupurile vulnerabile. De asemenea, 7 dintre ele au declarat ca scop și reinvestirea excedentului bugetar/profitului în impactul social, iar alte 3 servicii și/sau produse oferite gratuit grupurilor țintă defavorizate. Alte scopuri sociale ale afacerii: oferirea de servicii de *catering* publicului larg,

susținerea financiară a altor proiecte ale organizației; donații către alte organizații care lucrează cu persoane vulnerabile; suport pentru alte SES-uri prin parteneriate, dezvoltarea unei serii largi de activități în cadrul comunității.

- oferirea de servicii de *catering* publicului larg
- susținerea financiară a altor proiecte ale organizației; donații către alte organizații care lucrează cu persoane vulnerabile; suport pentru alte SES-uri prin parteneriate
- dezvoltarea unei serii largi de activități în cadrul comunității.

Problemele sociale ale romilor angrenați în întreprindere

- risc de sărăcie și excluziune socială (13 SES-uri)
- lipsa locurilor de muncă (4 SES-uri) incapacitatea de a înțelege mecanismele unei piețe a muncii pe termen lung, dezinteresul spre dezvoltare personala
- persoane în prag de pensionare.
- persoane între 18 și 24 ani care au părăsit timpuriu școala (doar cu 8 clase, șomeri, beneficiari de ajutoare sociale) (8 SES-uri)
- mame singure cu mai mult de 2 copii care nu își găsesc loc de muncă din diferite cauze - lipsa pregătirii, discriminare
- tineri dezavantajați din centre de plasament, familii dezorganizate.
- persoane de etnie romă care s-au confruntat cu discriminarea, foști dependenți de droguri, risc de încarcerare.
- persoane cu dizabilități.
- toate categoriile de grupuri vulnerabile.

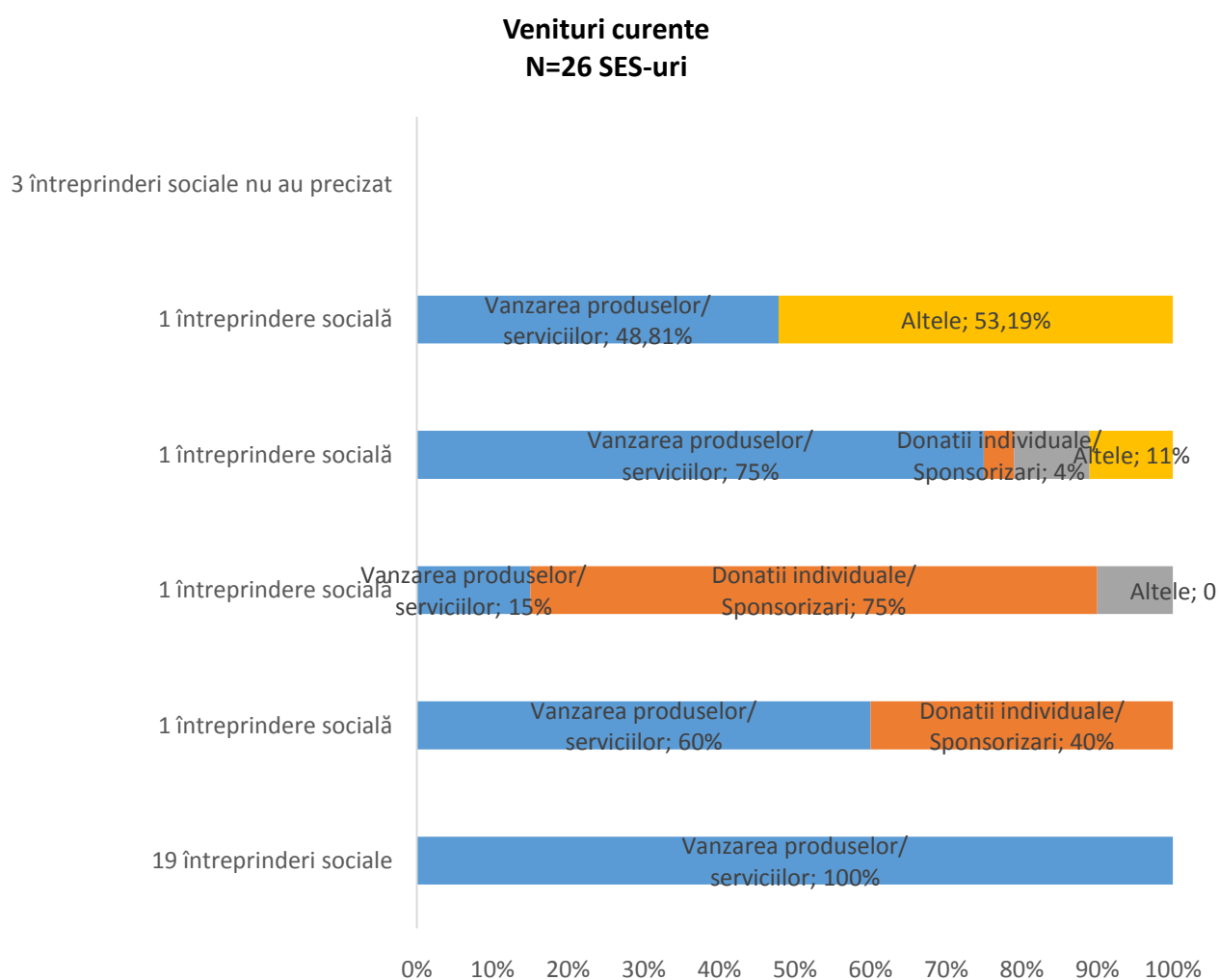
Probleme întâmpinate la înființare

Probleme	Număr SES-uri care au menționat
- birocrăția, autorizațiile	10 SES-uri
- probleme de personal, fluctuație, persoane care au fost formate profesional și au plecat (s-a încercat	6 SES-uri

sprijin moral și financiar pentru a nu mai părăsi locul de muncă)	
- identificare grupului țintă	2 SES-uri
- necesitatea unui curs de antreprenoriat pentru angajații care sunt pe funcție de conducere	1 SES
- Decalarea etapelor	
- (Nu se poate face formare și în același timp să se înceapă și producția și vânzările.)	1 SES
- lipsă comenzi	1 SES
- SES-ul este deținut în proporție de 50% de o instituție publică și toate contractele trebuie trecute prin SEAP	1 SES

Sustenabilitate post-POSDRU

Ulterior finalizării perioadei de implementare POSDRU (24 dintre SES-uri primiseră ultima tranșă în decembrie 2015), 19 dintre organizații au declarat că se autosușțin 100% din vânzarea propriilor produse și servicii.

Nevoia de finanțare prin credit

Doar 11 din 26 de SES-uri spun că ar avea nevoie de un credit. Nu înseamnă ca celelalte 15 întreprinderi nu au nevoie, ci că, cel mai probabil, nu au o afacere suficient de sustenabilă încât să plătească ratele unui credit.

Plaja pe care se întinde suma de bani necesară este foarte largă: de la 10.000 la 200.000 de euro, cei mai mulți dorindu-și un credit pe termen scurt, sub 5 ani. Bani sunt necesari pentru dezvoltarea producției de produse proprii, spații de producție, stocuri, echipamente noi, promovare, publicitate sau pentru dezvoltarea unui nou punct de lucru, sediu, renovarea și amenajarea unei săli de cursuri etc, dar și pentru garanții salariale.

Tot 9 SES-uri (nu neapărat cele de mai sus) spun că ar avea nevoie de un credit pentru capital circulant. La fel, banii sunt necesari pentru dezvoltarea activității curente, dezvoltarea unui nou punct de lucru, garanția continuității locurilor de muncă, achiziții și desfacere, îmbunătățirea calității serviciilor și produselor fără a crește prețul de cost de pe piața de desfacere, achiziția de materie primă, pentru cheltuielile curente pe timp de iarnă când scad vânzările, utilaje performante, salarii pentru cadre calificate, mașini de transport, specialiști în publicitate și vânzări etc.

Doar 9 din 26 de SES-uri spun că au suficiente garanții de pentru a accesa resursele financiare necesare dezvoltării întreprinderii, iar 15 dintre acestea spun că ar avea nevoie de asistență pentru întocmirea documentației de creditare/ finanțare.

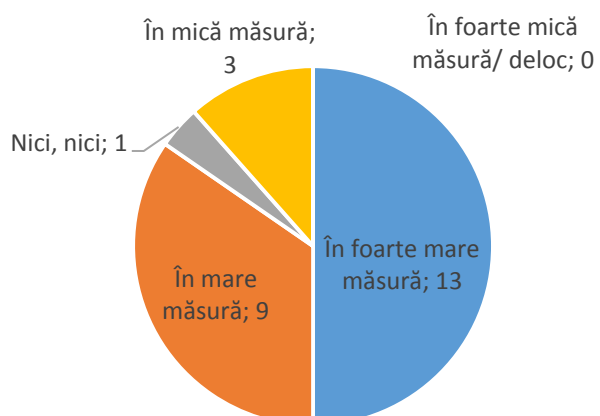
La fel, 7 din 9 organizații spun că au în plan să acceseze finanțări pentru dezvoltarea afacerii curente 3 organizații numai granturi și 4 atât granturi cât și credite și 5 din 9 organizații spun că au în plan să acceseze finanțări pentru deschiderea de noi SES-uri în care să aibă și salariați de etnie romă. Doar una dintre ele ar accesa și un credit, nu numai granturi.

Piața și relația cu comunitatea

În urma interviurilor efectuate, a reieșit că majoritatea managerilor de SES-uri consideră că produsele și serviciile oferite de acestea sunt adaptate în mare și foarte mare măsură pieței (22 din 26 SES-uri). De cealaltă parte, în ceea ce privește calificările grupului țintă pentru a produce conform cerințelor pieței, 17 din 26 de manageri consideră că aceștia sunt în mare și foarte măsură calificați, numai 8 manageri de SES-uri considerând că o mai bună calificare a acestora ar fi necesară. Având aceste date, 22 dintre managerii de SES-uri ar dori să implice în viață întreprinderii și alte persoane vulnerabile de etnie romă.

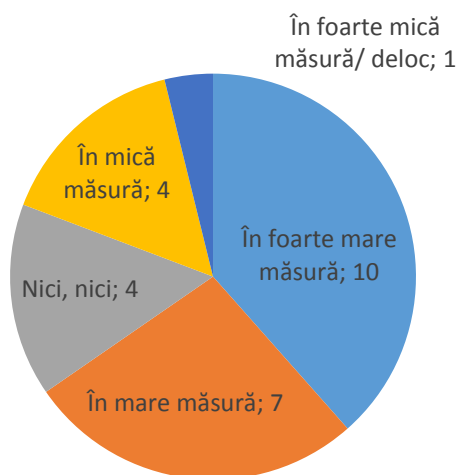
În ce măsură produsele/ serviciile sunt adaptate pieței?

N=26 SES-uri

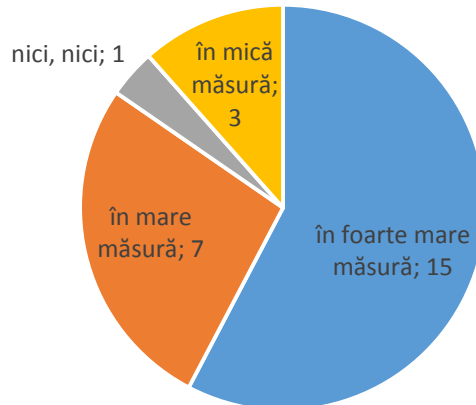

În ce măsură romii din grupul țintă sunt calificați pentru a produce conform cerințelor pieței?

N=26 SES-uri

În măsură ar dori să mai implice în viața întreprinderii și alte persoane vulnerabile de etnie romă?
N=26 SES-uri

Imaginea întreprinderii în comunitatea roma și non-roma

Respondenții spun că întreprinderile sociale sunt apreciate mai degrabă de cei angajați și de familiile lor sau de cei care au beneficiat direct de produsele/ serviciile întreprinderii și mai puțin la scară largă, unde întreprinderile sunt mai puțin cunoscute, iar conceputul de economie socială este destul de greu de înțeles, chiar și de administrațiile locale. Cei care oferă servicii directe, restaurante sau *catering*, primesc feedback direct de la clienți și de cele mai multe ori acesta este pozitiv, atât pentru produse și servicii, cât și pentru componenta socială a afacerii.

O parte dintre cei care au răspuns chestionarului spun că doresc ca pe viitor să își lărgescă numărul de beneficiari și servicii și să dezvolte structura.

Percepția vizavi de propriul model de business

- 22 dintre SES-uri sunt optimiste, cred în activitatea lor: consideră că produsele și serviciile pe care le oferă sunt adaptate la cerințele pieței. Doar 6 dintre ele sunt sceptice în privința viitorului (nu cred că vor rezista până la finalul lui 2017);
- De asemenea, în mare parte (18 SES-uri) consideră că angajații sunt calificați pentru munca pe care o desfășoară; restul nu consideră neapărat că angajații nu sunt suficient de calificați, ci resimt o anumită reticență din partea clienților în cazul în care angajații romi au contact direct cu aceștia (ex. în cazul SES-urilor din ind. agro-alimentară, catering, HORECA);
- 23 dintre SES-uri și-ar dori să mai ofere locuri de muncă persoanelor de etnie roma în risc de excluziune socială din comunitate;
- Mai mult, organizația promotoare a 4 dintre SES-uri viza abordarea problemelor globale ale comunității:

La fel ca managerii SES-urilor, și reprezentanții organizațiilor promotoare își evaluează pozitiv afacerea, cu note de peste 3 (din maximum de 5) în ceea ce privește sustenabilitatea modelului de impact, modelului de business și față de mediu, capacitatea de a face față unei perioade mai lungi de un an fără finanțări nerambursabile, expertiza resurselor umane, calitatea produselor/serviciilor livrate, raportul preț/calitate al produselor sau serviciilor vândute.

Pentru a determina schimbare în viața acestor oameni nu este de ajuns să-i angajezi, trebuie umblat și la actele de identitate (să aibă așa ceva), educație, servicii sociale etc. Vom aplica pe 4.1. (este nevoie de intervenție integrată) (reprezentant organizație promotoare)

Obstacole percepute vizavi de o viitoare dezvoltare a întreprinderii sociale

Atât SES-urile, cât și organizațiile promotoare identifică aceleași obstacole în dezvoltarea întreprinderilor sociale, și anume:

- Calificarea și retenția personalului
- Birocrația finanțării
- Lipsa unei piețe de desfacere
- Accesul la finanțare/ lipsa capacități de scriere proiecte
- Necunoașterea conceptului de economie socială în piață
- Lipsa sprijinului concret din partea statului pentru SES-uri
- Lipsa unor facilități în licitațiile publice

Obstacole	Nr. SES-uri care menționează obstacolul
accesul la finanțare	18 SES-uri
probleme la recrutarea de personal, fluctuația de personal, lipsa personal specializat	10 SES-uri
birocrația	13 SES-uri
lipsa unei piețe de desfacere constante (e nevoie poate de o piață mai puțin competitivă)	5 SES-uri
costurile administrative	1 SES
lipsa capacități de scriere proiecte	2 SES-uri
SES-ul este deținut în proporție de 50% de o instituție publică și toate contractele trebuie trecute prin SEAP – este dificil și este multă birocrație	1 SES

Nevoile concrete pentru dezvoltarea business-ului

Nevoile pentru dezvoltarea businessului pe care le prevăd managerii SES-urilor și reprezentanții organizațiilor promotoare sunt legate de o piață de desfacere stabilă, investiții în marketing și publicitate, personal pregătit și stabil, diversificarea serviciilor oferite/ dotări noi, sprijin din partea autorităților locale, facilități fiscale, accesarea unor noi finanțări și promovarea importanței economiei sociale.

Nevoie concrete pentru dezvoltarea businessului	Număr de organizații care au menționat
finanțare	26
asistență pentru finanțare	2
dotări noi	12

o piață de desfacere stabilă	3
asistență pentru vânzare	1
sprijin din partea autorităților locale	1
spațiu mai mare	1
promovarea modelului de economie socială și o mai bună înțelegere în comunitate	1

Priorități de dezvoltare a întreprinderilor sociale

Majoritatea celor care au răspuns întrebărilor, atât managerii de SES-uri, cât și reprezentanții organizațiilor promotoare doresc ca afacerea socială să meargă mai departe și să se dezvolte pe termen lung.

Cei mai mulți își doresc creșterea cifrei de afaceri (4 dintre ele au menționat dublarea acesteia), creșterea numărului de angajați și dezvoltarea afacerii prin:

- Obținerea de noi finanțări/ fonduri nerambursabile
- Participarea la licitații
- Creșterea portofoliului de clienți, fidelizarea lor
- Dezvoltarea rețelei de distribuție a produselor/ serviciilor
- Creșterea punctelor de lucru
- Creșterea capacității de producție
- Diversificarea serviciilor/ produselor
- Specializarea angajaților
- Parteneriate public-private, identificarea unor noi oportunități de colaborare
- consolidarea imaginii SES pe piața locală și regională din domeniu și creșterea vizibilității acesteia în rândul potențialilor clienți

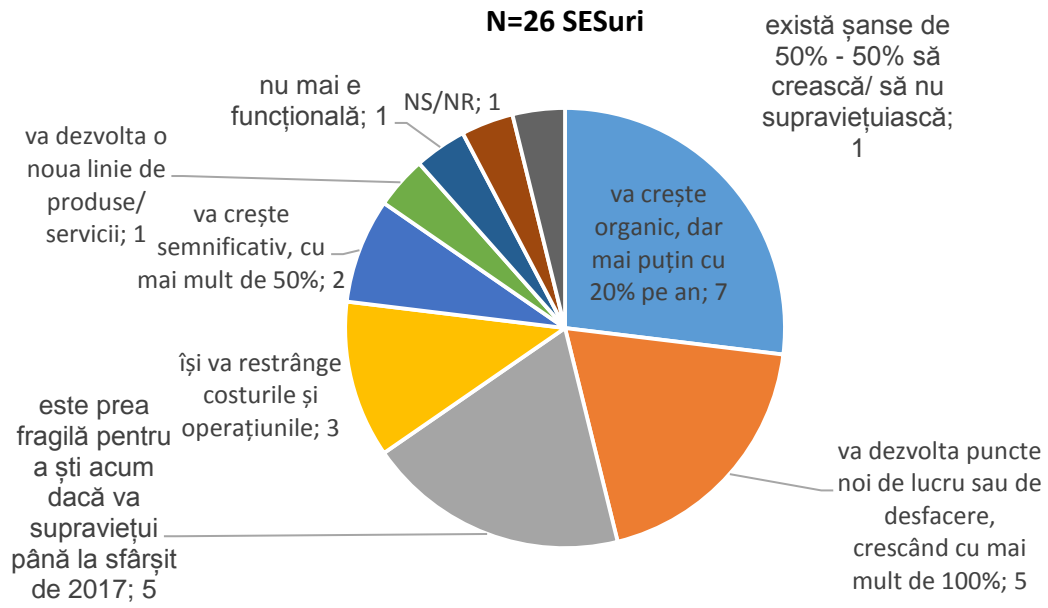
Estimare privind situația întreprinderii sociale până la sfârșit de 2017

Estimări ale organizațiilor promotoare privind întreprinderile sociale pe care le-au înființat:

- Va crește organic, dar cu mai puțin de 20% pe an (3 organizații)
- Va crește semnificativ, cu mai mult de 50%. (1 organizație)
- Își va restrânge costurile și operațiunile. (1 organizație)
- Greu de estimat /Este prea fragilă pentru a ști acum dacă va supraviețui până la sfârșit de 2017 (2 organizații)
- NS (2 organizații)

Estimări privind afacerea la sfârșit de 2017

N=26 SESuri

Propuneri de politici publice de susținere a sectorului întreprinderilor sociale

- Ghidurile de finanțare trebuie simplificate, instrucțiunile să fie clare, trebuie să existe un manual unitar POCU;
- Timpul de așteptare de la implementare până la rezultate concrete ar trebui să fie mai mare, deoarece rezultatele procesului de reinsertie socio-profesională se văd după o perioadă mai îndelungată. Există un risc major în a sări etape din acest proces doar pentru a putea fi bifați indicatorii din proiect;
- Cursurile de formare profesională trebuie să fie decalate, ar trebui să aibă loc înainte de începerea efectivă a activității SES-ului, pentru a nu se suprapune cu începerea activităților per se ale SES-ului. De asemenea, cursurile durează mult prea puțin. S-a constatat nevoia eligibilității unor programe de ucenicie în cadrul proiectului;
- Scutiri fiscale pentru activitățile SES-urilor;
- Acces la contracte din bani publici; în special aplicarea reală a prevederilor Legii nr. 219/2015 privind economia socială și rezervarea **dreptului de participare la procedura de atribuire doar unităților protejate autorizate** conform Legii nr. 448/2006;
- Crearea unor alternative de finanțare din bani publici/ linii de credit speciale pentru întreprinderi sociale și ONG-uri/ coagularea donatorilor mai flexibili;
- Crearea unor mecanisme de marketing care să susțină piața de produse și servicii ale întreprinderilor sociale;
- Conștientizare a publicului larg în legătură cu ce înseamnă economia socială;
- Crearea unui ecosistem de suport (modele din alte state – acces la consultanță, subvenționare parțială a activităților în comunitățile defavorizate);
- Sprijin din partea autorităților locale, campanii de informare inițiate de acestea, sprijin în înțelegerea legislației, etc.

Ce consideră reprezentanții SES-urilor că trebuie îmbunătățit:

”Până când în fruntea serviciilor de asistență socială sau în cadrul consiliilor primăriilor nu vor fi și persoane care trăiesc drama comunității, nu putem vorbi de o schimbare pentru întreprinderile sociale.

”Există o nevoie mare de conștientizare a publicului larg în legătură cu ce înseamnă economia socială și de ce este important să cumperi de la SES-uri. Organizația nu are capacități de dezvoltare a unei campanii de informare, autoritățile ar trebui să organizeze târguri, evenimente.” (reprezentant SES)

„De nenumărate ori s-au făcut adrese, audiențe, întâlniri cu cei din primărie, demonstrând că întreprinderile sociale sunt cele mai apte instituții care dezvoltă resursa umană. Din păcate promisiunile de a ne ajuta sau de a se implica așteaptă de ani un răspuns.

Singura soluție este aceea de a dovedi că ești capabil și că din surse și resurse proprii îți aduci contribuția ca om care cunoaște problematica socială a semenilor lui, dezvoltând servicii și activități care la rândul lor vor fi consumate sau achiziționate de toți membrii comunității, aceasta fiind cea mai mare satisfacție.” (reprezentant SES)

SES sprijinit de Centrul European de Promovare și Integrare a Romilor (CEPIR), jud. Dolj

Concluzii

Antreprenoriatul social joacă un rol important nu numai în (re)insertia profesională a persoanelor din grupuri dezavantajate și de multe ori discriminate, ci și în conectarea acestor persoane la comunitate și viceversa, în conștientizarea de către comunitate a resurselor prețioase care pot fi capacitate și integrate în viața sa socio-economică, în beneficiul reciproc. Este astfel necesară includerea susținerii antreprenoriatului social ca instrument de incluziune socio-economică a romilor în planurile de acțiuni ale strategiilor relevante (Strategia pentru incluziunea romilor 2015-2020, Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2014-2020);

Este necesară o schimbare de paradigmă la nivelul factorilor de decizie. Miza întreprinderilor sociale trebuie să fie dezvoltarea comunității, a valorilor și aspirațiilor oamenilor, dincolo de subzistența economică a acestor comunități defavorizate. Avem câteva povești de succes în acest domeniu și un număr foarte mare de întreprinderi sociale ce au eșuat. Astfel, pe baza cercetării de teren și a interviurilor atât cu reprezentanții ȘES-urilor, dar și cu autoritățile centrale, o serie de concluzii se desprind pentru o îmbunătățire a cadrului de funcționare a întreprinderilor sociale:

- Recomandăm demararea unui program național de conștientizare a autorităților locale privind importanța economiei sociale și a modului în care SES-urile (de inserție) pot fi sprijinite – spații producție, sprijin în activități de promovare și desfășurare, acces al SES-urilor la licitații rezervate, implementarea de facto a art. 56 din legea 98/2016

”(1) Autoritatea contractantă poate rezerva dreptul de participare la procedura de atribuire doar unităților protejate autorizate conform Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și întreprinderilor sociale de inserție prevăzute de Legea nr. 219/2015 privind economia socială”

- Susținem prioritizarea (prin punctaj superior) în cadrul noului apel POCU pentru înființarea de noi SES-uri în comunități dezavantajate a formării de cooperative, întrucât această formă de organizare vine cel mai bine în întâmpinarea nevoilor acestor grupuri – după cum o arată experiența altor state europene;
- Recomandăm ca noile ghiduri pe start-up SES-uri să permită implementarea unor proiecte cu o durată mai mare de activitate, întrucât noile structuri au nevoie de sprijin individualizat în organizarea regulilor de guvernare internă, în implementarea planului de afaceri, atragere de finanțări etc ani după înființarea SES-ului, pentru a fi sustenabile; Programul POSDRU a fost afectat de timpul foarte scurt de implementare.
- Este nevoie de o înțelegere unitară la nivelul ANOFM a ceea ce înseamnă procesul de atestare și certificare a întreprinderilor sociale și a celor de inserție, o mai bună relație între reprezentanții ANOFM și cei ai SES-urilor. Cifrele actuale indică un număr de redus al întreprinderilor sociale ce au primit acest atestat.
- Recomandăm constituirea unui centru de suport pentru economia socială în România, care să vizeze formarea managerilor de SES, activități de promovare, schimb de bune practici etc. Această rețea ar putea fi organizată astfel încât să abordeze distinct problematici ale diverselor grupuri vulnerabile (în cazul romilor existând încă o componentă substanțială de discriminare)

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a finanțatorului. Întreaga răspundere asupra corectitudinii și coerenței informațiilor prezentate revine promotorului proiectului, Centrul Român de Politici Europene, precum și autorilor raportului.

Autor fotografii: Alexandra Toderiță

www.antreprenoriatulromilor.ro